

Telegraful Roman.

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației tipogr. arhid., Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Corespondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSETIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douări 24 fil., — de treiori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

**Constituția noastră bisericească
în timpurile resboinice ce le petrecem.**

De Ioan de Preda.

I.

Cu finea anului acestuia expiră, după cum să știe, terminul regulat de funcționare al organelor noastre administrative și reprezentative bisericești. Ar fi deci timpul, ca să ne îngrijim de timpiuri de primenirea lor. Dar protestarea statului a opri, — după cum să știe — în imperiul întreg adunările și aglomerările de oameni. Si astfel putem fi pregătiți la aceea, că nici credincioșilor nostri nu li s'ar concede să se întrunească în sinoade și congrese, spre a-și alege corporațiunile administrative, — comitetele parohiale și protopresbiterale, și consistoriile eparhiale și metropolitane, — precum și a-și îndeplini celelalte agende, aparținătoare sferei lor de activitate.

De altă parte însă constituția bisericească nu e suspendată și agendele prin ea garantate trebuie să se îndeplinească, ca să nu stagnizeze toată viața constituțională în biserică.

Dar cum, ca să nu venim în conflict cu opreliștea făcută din partea potestății statului?

Asta e negreșit o întrebare, nu numai de actualitate, ci tot deodată și de cea mai mare însemnatate pentru biserică noastră, și negreșit și pentru celelalte biserici constituționale din patrie.

Cu deslegarea, — dar după cum voiu arată mai la vale, numai în parte, — a chestiunei acesteia, să ocupă mult stimatul nostru savant, dl Dr. Ioan Lupaș, protopopul Săliștei, în articolul său intitulat: „O chestiune de actualitate. §§-i 18, 40, 88 și 150 din Statutul organic“, publicat în Nr. 122/1914 al acestui prețuit jurnal. Si Dsa fiind tot deodată și asesor al consistorului arhidiecezan și metropolitan, exprimă poate în articolul său și vederile barem ale unor dintre membrii acestor înalte corporațiuni bisericești.

De aceea, numai cu sfială trebuie se mă pronunț, că nu pot fi intru toate de acord cu cele exprimate de Dsa în articolul său.

Mai întâi de toate va trebui să fim în clar cu aceea, care dintră întrunirile prevăzute în Statutul organic au se fie privite ca interzise din partea regimului? Pentru am văzut, că — durere — chiar în cercul pretorial al Săliștei s'a oprit până și adunarea și ședința unui sinod parohial, care avea să aleagă invățător; va să zică un funcționar, care și după legile statului e necesar și îndeplinește funcționi, ce statul însuș ar fi dator să le îndeplinească.

Oprite sunt și au se fie — după părerea mea — adunările și aglomerările acelea de oameni, unde indivizi din mai multe comune, cercuri sau comitate, se întrunesc spre a pertracta și decide lucruri de interes pentru dânsii, fie chiar și bisericești.

Astfel oprite ar fi, și după părerea mea ar trebui se fie privite ca oprite numai întrunirile corporațiunilor legiuioare și reprezentative. Si și dintre acestea numai ale sinoadelor protopresbiterale și eparhiale, precum și ale consistoriului. Iar întrunirea sinoadelor parohiale nu, pentru că la ele participă tot numai indivizi, cari și așa în toată Dumineca și sărbătoarea se adună și se întâlnesc în biserică.

Funcționarea organelor executive bisericești, a comitetelor parohiale și protopresbiterale, precum și a consistoriilor eparhiale și a celui mitropolitan, nu este și nu poate să fie oprită; căci atunci ar fi suspendată constituția și viața constituțională bisericească peste tot, — ceeace însă după cum vedem nu este.

Dar apoi organele acestea executive bisericești se aleg în sensul Statutului organic, §§-i 18, 40, 88 și 150, tot numai pe câte trei ani. Periodul acesta de trei ani, pentru care au fost facute alegerile, cu anul acesta expira, și ar trebui facute nove alegeri. Însă corporile legiuioare — chemate în sensul Statutului organic să facă alegerile, nu se pot intruni și nu pot îndeplini alegerile. Deci cum stăm acum, și ce e de făcut?

Părerea mea, față de aceste întrebări, e în fundamentalul ei identică cu a lui Dr. Ioan Lupaș. Numai în privința timpului și a motivelor d'feră de tot unul de altul.

Si eu sunt și și dl Dr. Ioan Lupaș este de părere aceea: ca să susținem aceste organe, comitetele parohiale și protopresbiterale, precum și consistoriile eparhiale și pe cel mitropolitan, — și pe mai departe în funcționarea lor. Dar apoi în privința timpului, în care, precum și în privința motivelor, din cari ele să se susțină și mai departe în funcționarea lor, ba chiar și în privința instituțiilor, cari să se susțină și mai departe în funcționare — părările mele divergează cu totul de ale lui Dr. Ioan Lupaș.

Voi vorbi mai întâi despre motive, pentru că din expunerea lor se dă de sine răspunsul și la celelalte momente amintite mai sus.

Dl Dr. Ioan Lupaș ne spune în articolul, altcum destul de interesant, al Ds-ului, că atât în „Regulamentul organic“ prezentat de Saguna sinodului din 1864 și aprobat de acesta cu însușire, precum și în proiectul de „Statut

organic“ din 1868, se cuprind dispoziții, în sensul cărora, membrii comitetului parohial, ai sindicului protopresbiteral și eparhial, precum și ai congresului, aveau să se aleagă pe câte un ciclu de câte 6 ani. Dar comisiunea congresului din 1868 a modificat proiectul lui Saguna, punând în locul ciclului de 6 ani pretutindeni câte un ciclu de 3 ani.

Dl Dr. Ioan Lupaș ne spune mai departe, că „comisiunea congresuală, din punct de vedere bisericesc, ar fi procedat greșit, când a introdus în proiectul lui Saguna această modificare“. Experiențele constituționale de 46 de ani ar fi dovedit — după dl Dr. Ioan Lupaș, — în deajuns desavantajul acelei dispoziții greșite, care expune poporul dreptcredincios tot din 3 în 3 ani la alegeri împreunate cu momente adeseori prea puțin edificătoare. În consecință apoi recomandă dl Dr. Ioan Lupaș, ca să se folosească prilegiul potrivit, ca un excelent remediu, și să se introducă dispoziția contemplată de Saguna la 1864 și 1868, prelungindu-se ciclul anilor 1912—1914 și transformându-l într'un ciclu de 6 ani: 1912—1917.

Remediu recomandat de dl Dr. Ioan Lupaș însă nu e nici potrivit, nici trebuincios, dar foarte periculos.

Potrivit nu este remediul, fiindcă nu știm până când au să dureze stările anormale de azi. Ele pot spre pildă să dureze și peste anul 1917 încolo, și atunci unde vom mai găsi prin pertragări referitoare la compunerea Statutului organic vre-o propunere neprimită pentru o perioadă de 10 sau și mai mulți ani, ca să ne întoarcem la ea?

Dar și afară de aceasta, împrejurarea, că o propunere făcută nu să primește, militează totdeauna pentru nepracticabilitatea ei, ori de cine ar fi fost făcută propunerea. Apoi în cazul concret stăm față în față cu o dispoziție a legei pozitive, pentru că dispozițiile cuprinse în §§-i 18, 40, 88 și 150 din Statutul organic nu sunt — cum zice dl Dr. Ioan Lupaș — numai propunerii, sau schimbări ale comisiunii congresuale, ci sunt concluze ale congresului, față de cari ori și cine trebuie să-și plece capul, și în cazul dacă ele sau adus în contra voinței marelui arhieeu Saguna!

Saguna însuși s'a plecat față de autoritatea și suveranitatea congresului. Putem noi acum să scriem o lege, numai și numai din pricina, pentru că Saguna era de altă părere la aducerea ei?! Atât de departe nu ne poate duce, nici cea mai mare stîmă și venerație ce o avem față de înalța sa persoană.

Dar nici nevoie nu este, ca din incidentul timpurilor sgomo-

toase și neliniștite de azi și respective din pricina greutăților ce le întîmpină la punerea în lucrare a unora dintre dispozițiile Statutului organic să schimbă sau să alterează aceste dispoziții. Pentru că opreliștile făcute din partea statului nu fac deloc funcționarea mai departe a organelor și corporațiunilor noastre bisericești imposibilă, ci ele împedecă numai primenirea lor.

Ei bine, apoi noi trebuie necondiționat să le primenim?

După a mea părere nu! Si eu am exprimat principiul acesta încă înainte de a se ivi obstaculele de azi, în opșorul meu, intitulat: „Constituția bisericei gr.-or. române din Ungaria și Transilvania“, la §-ul 18 din Statutul organic, unde se tratează de alegera membrilor din comitetul parohial, unde am zis din cuvânt în cuvânt următoarele:

„Membrii comitetului se aleg tot pe un period de câte trei ani. Dar după trecerea celor trei ani nu expiră de sine mandatul lor, ci ei au să stea în funcțiu până ce intră cei din nou aleși în locul lor. Pentru că de n-ar fi aşa, s'ar putea întâmpla, ca biserică să rămână fără reprezentanță, în cazul când spre pildă noile alegeri nu se fac la timp, sau când cei de nou aleși n-ar voi să-și ocupe locurile“.

Nu mă provoc la acest pasaj din opșorul meu, ca la o dovadă pentru cele susținute de mine, ci am făcut provocare la sile de mai sus spre a constata, că eu și mai nainte am avut aceleaș vederi în privința durabilității funcționării tuturor organelor noastre bisericești, — va să zică și a corporilor legiuioare, cari încă sunt supuse alegerii, — despre cari însă dl Dr. Ioan Lupaș nu face nici o pomenire în articolul său, — și am făcut provocarea și spre a încerca să dovedesc în articolul următor cele de mine susținute.

Răsboiul.

In comitatul Sáros se mai află încă trupe rusești din cele trecute pe Carpați pe teritoriu ungur, dar sunt împedicate de trupele noastre în înaintarea lor. In celelalte comitate dela graniță Rușii se află în retragere prețuitindenea.

In Sârbia se continuă cu noua grupare a trupelor noastre, devenită necesară în urma întăririile Sârbilor cu trupe ajutătoare. Micile ciocniri date în cursul nouei grupări s'au terminat cu învingerea trupelor noastre.

In Galicia ofensiva trupelor noastre e încoronată de bun succés. La Wielicka Rușii au fost bătuți și siliți să se retragă. Multe dintre ei au ajuns în captivitate. In Polonia rusască Germanii atacă cu succes pe Rușii aflați în defensivă și în retragare.

Turci au avut învingeri nove asupra Rușilor în Caucaz, iar în Franția și Belgia situația e neschimbată. Dovesc eroism rar și unii și alții.

Politica poporală.

(b.) «Politica n'are decât o singură bază, și aceasta e poporul, pentru că poporul dă soldați și poporul plătește dare. De aceea misiunea statului și a domnitorului e să apere poporul în contra claselor privilegiate. Să nu se tragă pielea de pe două sute tărani pentru un trântor de domn».

... Acestea sunt cuvintele proprii ale Marelui Impărat Iosif al II-lea, care le-a spus atunci, când s'a simțit îndemnat să desființeze iobăgia, pentru care faptă și-a atras ura magnaților unguri de pe atunci. Le reproducem, fiindcă ele sunt cam de aceeași importanță și pentru zilele noastre. Politica guvernelor de azi încă va trebui să se conformeze pe viitor acestor principii sănătoase, dacă dorește de fapt întărirea bazei sigure pe care se poate clădi un mai bun și mai frumos viitor al popoarelor din patrie. O politică poporală va trebui inaugurată, o politică sănătoasă democratică, în care singurul rol aristocratic să-l aibă mintea și înțelepciunea conducătorilor, iar nu titlul de naștere și de rang privilegiat. Atunci dela sine se va deslega și problema naționalităților din acest stat, se va șterge ca prin farmec așa zisa neoibăgie, în care au ajuns popoarele țării cele mai de valoare prin o cărmuire îndreptată spre o cale greșită, care nu va duce nici odată la ţântă cea adevărată, pe care trebuie să o aibă un stat modern.

Nu poate fi vorba de socialism, când spunem politică democrată. Socialismul, așa cum se prezintă el astăzi, cu tendințe internaționale, noi Români trebuie să-l combatem în special, cătă vreme ținem strict la principiul național, unică formă de existență a noastră. Când vorbim de democratizare, înțelegem deci poporalizarea politicei țării, apropierea problemelor statului de problemele vitale ale poporației.

Iar problema principală a statului nu poate fi alta, decât fortificarea bazei lui de dezvoltare și progres, care este însuși poporul ce îl compune. Dela era constituțională încoace la noi în Ungaria nu s'a făcut altceva, decât să căută în chip și fel a se stabili forma de drept constituțională a Ungariei în cadrul Monarhiei. S'a făcut o politică de explicații și discuții lungi și fără de rost ani de rândul asupra raporturilor Ungariei față de Austria, asupra raporturilor națiunii alcăuitoare de stat față de

Coroană și față de armata comună, etc. Si toate aceste ciorovăeli n'aveau alt scop, de cătă a îngreuna guvernelor ungurești situația și a le reținea din partea opozitiei ca să nu se poată ocupa cu adevărata nevoi ale terrii. Vorba multă este însă săracia omului, zice Românul. Desbaterile camerilor ungurești au fost săracirea Ungariei, s'ar putea completa zicala Românului. Pecând domnii dela Peșta discutau ideea de stat maghiar a Ungariei, Se cui emigrau în România, Sașii și Români în America, iar moșii nemeșilor se vindeau în parcele prin băncile ovreești.

Cu un cuvânt, nu s'a făcut nimic pe seama poporului săracit de birurile grele și de situația imposibilă, pentru existența omului cinstit și munitor, în acest stat cu pretenții de rang modern. Ar însemna se scriem volume, ca să adeverim și documentăm greșelile politice ce s'au sevărșit la noi, și cari au avut de urmare, nu întărirea statului, ci slabirea lui internă. A trebuit să vie răsboiu, ca să se vadă, și mai bine să se simtă, cum în privința forței materiale stăm relativ între celelalte state noi azi mai slab, și cu câte greutăți purtăm exigențele ce ni se cer, ca să facem față enorțelor trebuințe materiale ce le reclamă un astfel de răsboiu. Si a fost bine așa, căci cel puțin acum se vor fi convins și aceia dintre corifeii guvernamentalii ai noștri, că după răsboiu nu se va mai putea menține sistemul de până acum, dacă întărirea patriei este scopul suprem al ori cărei cărmuire de stat. Democratizarea politicei și întărirea economică a popoarelor statului, iar paralel cu ea libertatea deplină a dezvoltării culturale și a individualității etnice a bazei statului, care este poporul, aceasta ne va putea aduce echilibru intern și siguranță în afară, după răsboiu.

Rolul disperat al boierimei s'a putut observa destul de bine și până acum căt e de mic pentru o țară în timp de răsboiu, față de imensa importanță a poporului, care dă soldați și plătește dare, cum a zis Iosif al II-lea. Si oricât de bine se va sfârși pentru noi cei din Ungaria acest răsboiu, nime nu este așa de naiv să credă, că va fi ultimul răsboiu în care sănăram. Nu, răsboiele nu se gătă nici odată, că vor trăi oameni pe pământ. Dar se poate îsprăvi mai curând ori mai târziu puterea de rezistență fizică și materială a unui popor, fără deosebire de naționalitate, a poporului în genere al unei țări, în care nu se urmează o adevărată politică poporală, adică o politică mulțimoare pentru popor și fericitoare de popor.

De ce? De ce?..

Din ziarul săsesc din loc „S. D. Tagblatt” afilat, că o foaie din București, „Dreptatea”, ar fi publicat în numărul din 13 Octombrie niste informații fantastice, auzite dela un mărtor ocular, anume: că doi fruntași români, frații Antoniu și Gheorghe Vasiliu, ar fi fost spânzurați în Brașov, fiindcă într-o prăvălie ar fi sposi, în față mai multora, că Români nu vor lupta alătura cu Unguri în contra Rușilor, mai departe, că Români sunt mereu amenințați de Unguri, că vor fi toti impușcați, că Români toti sunt chemați la arme, dela 18 până la 60 de ani, și trimiși în Galati, etc. Tot lucruri inventate, povesti și minciuni.

Domnii dela „S. D. Tagblatt”, reproducând fantaziile „Dreptății” din București, după ziarul „Kronstädter Zeitung”, nu se multumesc cu constatarea faptului, că ele sunt minciuni patentate, ei reproduc și adresează și ei ziarelor românești următoarea ciudată somătune a ziarului săsesc brașovean:

„...Nu ne este cunoscut, că în foile românești de aici, sau în general din Ungaria, să-se fi publicat o respingere a acestei minciuni și calumnii grozave, precum cere datorința acestor foi. Datorința, necondiționată datorință a preserii noastre românești din Ungaria ar fi în general aceea, se descoperă energetic toate minciunile similare ale presei agitarice din București, ale cărei ziare încearcă să de zise agite și se otrăvescă spiritele Românilor de dincioce și de dincolo. Zarele românești de aici (Brașov) vor fi doară, că în Brașov nu se spărzură Români. De ce nu s'a găsit niciodată în foile noastre românești vre o desmintire a acestor grozăveni și minciuni, cări ză de ză se trimit în lume din București? Da, de ce? De ce?..”

Si da s'ar repeta de zece ori acest de ce, n'am putea să dăm nici noi, nici altă gazetă românească dela noi, alt răspuns, decât următorul: din simplul motiv, că noi nu stim ce publică ziarele din România, pentru că de la începutul lunii August noi nu mi primim nici un ziar din regatul român.

Dacă lucru acesta nu-l stiu grozavii și indignații dela „Kronstädter Zeitung”, ar fi trebuit să-l cunoască cei dela „S. D. Tagblatt”, cari stiu foarte bine, cănd, cum și pe urma cărei tanguii și s'au făcut opriștele, și ar fi trebuit să lumineze ei pe cei dela Brașov asupra stării lucralui, iar nu să se identifice și solidarizeze cu ei, într-o acțiune, care prea seamănă a insinuare, ori a denunțare.

Inregistrăm faptul, pentru că să avem eu o dovadă mai mult despre „dragoste” și „bunăvoie” unor față de noi, și să declarăm, că nici noi, nici celelalte foi românești, nu cunosc și nu primim învățătură dela nime, cu privire la înmplinirea datorințelor noastre pașnicice. Ni le cunoaștem și ni le facem, nevoiați de nime. Dar noi nu putem împedica pe confratii din România să nu scrie în ziarele lor aceea ce vreau și ce le place, mai ales, că nici propriul lor guvern nu-i poate împedeca. În România există o perfectă libertate de presă. Dacă Iosif presa de acolo publică neadevaruri cu privire la cele ce se întâmplă în patria noastră, acolo e ambasadorul nostru, poftescă și desmintă. Si după cum stim noi, el și desmente totdeauna. Pentru publicul din România e destul atâtă. Iar pentru publicul nostru, nu e necesară nici o desmințire, pentru că la noi nu se ce ascătuie, nu se pot cetai foi din România. Ba ar fi

greșală mare să se desmîntă și la noi lucruri pe cari publicul nu le cunoaște, pentru că toți în urma desmîntirii lor mulți dintre cetățenii să zare le-ar fi nevoie de — posibile.

Legendele și tradițiile populare.

De Ioan Butta, invățător în Sohodol.

(Fine).

Trecând în Branul de sus, de a lungul drumului țării ce conduce dela Bran spre Cruce, se află comuna Moeciu de Jos. În această vale frumoasă, ne spune tradiția, a poposit și s'a așezat cu turmele sale prin secolul al 16-lea țărășul „Lungoci”, om milostiv, — căci din darurile sale ajuta pe săraci și boala, — evlavios și cu frica lui Dumnezeu, zidind biserică din această comună și dela care s-a luat apoi și comuna numirea de „Lungoști”; numirea ce s'a păstrat până la anul 1800, când a primit numirea de azi de Moeciu de Jos, de alt-cum și aceasta de origine slavoasă.

Tot la comuna politică Moeciu de Jos aparține și parohia Cheia, care s-a luat numirea dela strămoșarea, ce se află între Cheia și Moeciu de sus, strămoșarea prin care abia trece carul și valea Moeciuului, — și o atare strămoșare numindu-se Cheia și a luat și comuna parohială această numire.

De Branul de sus să ține și comuna Pestera, care s-a luat numirea dela peștera cea mai frumoasă și foarte mare, — despre care se zice, că trece cu lungimea ei până dincolo de Peatra Craiului, — și care se află în partea oestică a acestei comune, aproape de biserică.

După împărășirile făcute de un brașnean istet, anume Moise Cojanu, fost primar multă vreme al acestei comune, de present cantor al Sf. biserică, se zice, că s'a păstrat ca tradiție, că această peșteră în timpurile cele mai depărtate, când comuna Pestera nu exista, că aici era munte, unde își păsunau mocanii oile la timpul verii, iar peste earnă se restrângau în ostrovalele Dunării, — această peșteră era cuibul haiducilor.

Mai târziu, după ce o parte din morți, pe timpul năvălirii popoarelor, de frica asprimei nelindură a barbarilor, au fost saliti și se așeza cu totul pe plaiurile și văile acestor munci, așa zicând formând comunele: Pestera, Șirnea și Măgura, — această peșteră a servit de biserică, așa că și aici se cunosc ușele urme, ca: forma altării, locul candelabrelor și a.

Aici servea un călugăr săastru, care îndeplinea trebuințele religioase ale poporului refugiat. Urmele mormântului acestui săastru se pot vedea și azi, săpat în stâncă, aproape de locul unde se zice, că a fost altul.

Mai târziu, cam de 800 de ani, după ce s'a zidit aici biserica pentru cele 3 comune amintite, peștera, — adică locul sfant de mai înainte, — a devenit earăși adăpostul haiducilor. Pe aici s'a ținut vestitul și popularul haiduc Stanciu Bratu, care a trăit pe la sfârșitul secolului al 18-lea. — Acești haiduci se bucurau de simpatia poporului prin faptul, că ajuta, după cum se vede și din cântecul lor:

„Multe sate colindam,
La săraci bani împărteam,
Iar puțini ce-mi păstram,
Iascundeam pe la copaci
D'ajutor tot la săraci,
Să și cumpere boi și vaci“.

percurgerii lui său convins, că el merită acest nume, deoarece cele 3 zile petrecute prin trecerea lui au fost cele mai grele în întreagă expoziție. În unele locuri au trebuit să prinda toți căni la una din sănii spre a le putea trece prin prăpăstile periculoase.

Poarta iadului, ghețariul Dracului.

În drumul mai departe dau peste o prăpastie pe care o au numit poarta iadului. Podul de nea a fost destul de tare pentru un om; întrebarea, dacă el suportă și greutatea săniei. De aceea au luat altă direcție. Partea din urmă a ghețarului arată alte insușiri. Suprafața este netedă și massivă, însă îndată ce au păsat pe ea căci, să se supă. Sub această suprafață la o adâncime se află gheța cea adesea sărată, peste care abea să pută trece cu mare greutate.

Suprafața netedă la apariția era să le fie de mare nenorocire. S'a cufundat unul dintre oameni. Norocul a fost, că avea în mână scoara, cu care conducea căni, și numai acesteia are a multă, că a fost tras afară. Întâmplarea aceasta încă arată de ce natură nestatornică era suprafața ghețarului. Locul acesta să a numit sala de baie a Dracului. În cele din urmă au trecut și peste aceste locuri periculoase, și au ajuns la platou. De aici drumul a mers oblu neted spre pol.

(Va urma).

FOIȘOARĂ.

Cucerirea polului de sud.

De Mateiu Voileanu.

(Urmare).

Magasinul dela 84° a fost cel penultim.

In drumul de până acumă a făcut greutăți gheța, cu multele canaluri și abizuri. Cu deosebire au dat de enorme greutăți la munci, unde au luat directiunea mai spre vest. O întâmplare nefericită era să ia caracterul unei adevărate catastrofe. Veind să treacă pe largă o prăpastie, s'a surpat zăpada subțire sub o sanie, care a început a se cufunda în prăpastie. Din întâmplare căni au fost trecut peste prăpastie, conducătorul săniei s'a mantuinit cu o săritură, și au ținut sania în vădu. Curând au sărit cei dela cealaltă sanie, și au scos sania cu pricina din primejdia ce o amenința. Lucrul acesta numai așa a succes, că a trebuit să se pogoare oamenii legați cu funie în prăpastie, să deslegă lucrurile, și una căte una să le tragă din adânc cu funile.

Locuri de acestea au fost mai multe, de aceea a trebuit să meargă cu mare precauție. În aceste locuri periculoase abia au aflat un loc pentru facerea cortului spre a se odihni de străpătiile zilei.

In cele din urmă dău de pământ. Erau coastele țării Victoria. Au observat munții, pe cari i-a văzut și Shackleton. Sub munte și-au făcut cort. Inima li se bătea la gândul, că au trecut gheța, și se aștepta la nouă prăpastii. Dar s'a loșit. Fără mari încordări au pășit la tărmuri, având pământ solid sub picioare. Aici la 85° s'a așezat al cincilea magazin și cel din urmă. De aici trebuie să ieșă cu sine proviant până la pol și îndărăt, să ia vestimentele trebuințe. S'au deschis de tot ce putea fi de prisos. Si-au schimbat și îmbrăcămintea, au luat haine nouă, mai ușoare, cele vechi au rămas aici.

In ziua a două au făcut excursii, spre a cerceta locurile cele noi. Au ajuns la un munte, pe care l-au numit muntele Betty, de unde au adus mai multe lucruri geologice. Locurile erau acoperite de nea. Nu peste mult dău în regiunea de ghețariu (Gletscher) pe care l-au numit „Axel Heiberg”. Se întindea între 2 munci. Le-a trebuit mai multe zile până au ieșit din aceste locuri grele și periculoase.

Nu peste mult dău de prăpastii, incăt a trebuit să se opreasă. La un loc mai ferit au pus cortul, dimineața au luat direcție oestică, dău de muntele Pedro Kristoffersen, și aici au dat de o treacătoare. Pe muntele acesta au fost siliți să jertfească o parte din căni, spre a avea hrana pentru ceialalți. Au impuscat deci 25 de căni,

ceialalți au consumat cu placere pe camerezi, din cari au lăsat numai capul și oasele.

Un vânt puternic urmat de ninsoare i-a silit să facă aici un popas de 3 zile.

Deoarece furtuna nu mai inceta, a plecat în vijelie. Nu-și vedea mâna înaintea ochilor. Deși trecea printre munci, nu puteau vedea nimică. Se orientau numai după compas. Seară, când și-au așezat cortul, au observat, că în loc de a urca, acumă sunt mai jos, credeau deci că au greșit drumul, deoarece după însemnările lui Shackleton trebuie să urce platoul și de acolo să dea spre pol.

Erau rele semne acestea, în stare să-i deprimeze.

A doua zi s'a luminat, au văzut din nou munci, și le-a trecut deprimarea. Cu nouă puteri au plecat deci înainte.

Nu peste mult ajung la un munte, pe care l-au botezat Thorwald Nilsen, cel mai înalt dintre munci văzuți până acumă. Aparține unui lanț de munci numiți munci Regina Maude. Cu intristare fac observarea, că în loc de platoul dorit, dău de regiune multoasă sălbatică.

Doi dintre ei au făcut cercetări în dreapta și în stânga, și cu groază au văzut greutățile, cari le stau înainte. Aveau în față lor un nou ghețariu, cu mult mai greu de trecut ca cel de până acumă, pe acesta l-au numit strunga dracului. În cursul

Despre lungimea acestei peșteri, — că adecă răsbește până dincolo de Peatra Craiului, — se povestește, că s-ar fi dat drumul unui cocos, care tocmai a treia zi dinineață s-a văzut căndând deasupra pe Peatra Craiului.

Groapa, ce se poate vedea dincolo de Peatra Craiului și care și azi este periculosă, pentru vitele, ce pasc în muntele Vlădușea, se zice, că ar fi fost răspunzătoare peșterei.

O altă tradiție relativă de lungimea acestei peșteri este, că un cioban având un câne foarte frumos, dar învățându-se să mănânce oi și fiindu-i miă și omoră, l-a băgat în groapă ce se vede dincolo de Peatra Craiului și câinele nu se stie, că va fi orbecat în acel tunel; dar s'a atzit, că a răsbit în bisericuță, ce se află pe atunci în celălăt capăt al peșterei, adecă în comuna Peștera, la o depărtare de 12—14 km.

De însemnat încă, că clopotul dela bisericuță din peșteră, se zice, că era agățat într-un ulm foarte înalt, a cărui tulipană era de aproape 3 m. de grosă și a cărui urme se mai cunosc și azi la usa peșterii. Deasupra peșterei se află până prin anul 1860 o tablă de peatră, pe care erau scrise cu litere cirilice cele 10 porunci, bătrâni zicean, că sunt tabele legi de pe muntele Sinai, și care tablă în urma unui trăsnet, după credința poporului, a fost cu-sfundață în pământ.

Că această peșteră ar fi făcută de niște călugări, hăduci sau uriași, despre așa ceva nu ne spune tradiția nimic. Poporul ne spune d.mptivă că este formătă de natură, de Dumnezeu creată; — doavă că poporul brânean a fost destul de practic, dând explicația cuvenită chiar și luerurilor deosebite, cum este și această peșteră și castelul din Bran zidit pe stâncă; — sau că sistarea șezătorilor poporale a adus cu sine perderea diferitelor tradiții, ce au mai existat.

Această peșteră și astăzi este cercetată de oaspeți străini ai Branului, precum și de turisti, cari fac excursii pe aceste plaiuri, putând percurge prin ea distanță de aproape 1 km. Deasupra ei se mai află și diferite inscripții, ce ar merita descifrarea, putând a ne descoperi și alte date istorice.

Trecând dela Bran la Zărnești, aflăm următoarele legende:

Peatra Craiului se zice, că și ia numirea dela un c.au, care întă o luptă ce a avut cu dușmanul, ar fi sărit de pe ea călare, așa că și azi se mai cunosc pe Bârsă potcoavele călului.

In câmpul de dinsus de Zărnești în apropierea locului numit „Fântâna Sârbului”, se află parte de hotar, numită de secoli „La morminte”.

După cum ni se spune în schitele istorice de Ioan Turcu, aceasta nu e o numire fictivă, „ci aici să și-aflată în adevar morminte, morminte dispărute pentru vechimea timpului, morminte peste cari pacinile plugar ară și seamănă pământul, odinioară scăldat de săngele a mii și mii de creștini și păgâni, cari au luptat vîță și moarte eroică, pe câmpul de luptă dela poalele Petrei Craiului, din prejurul comunei Zărnești. In câmpul dela „Morminte” încă și acum se și-aflată în arături parte de jos a unui monument vechi de peatră ruinat, ear ca monumente istorice de pe acele timpuri sunt: „Crucea Brancoveanului” din capul de din jos al Tohanului vechi și cea de pe vârful dealului dintre Poiana-Mărului și Tohan.

Aici, „La morminte” adecă, s-a dat lupta cea crâncenă amintită încă între Heisler, care susținea atacul cu Brancoveanul la Bran și care la început își îndreptase atenția numai asupra acestui punct, și între Tököly, care l-a surprins cu armata sa de 10 000 de oameni Tatari și Turci, cari s-au furiașat prin păduri pe largă rea Craiului și înaintând către comuna Zărnești și-a trimis o cete de Tatari spre Zărnești la Tohan spre a lucea pe inimic din spate.

Heisler surprins de inimic, s-a convins, că lupta susținută la Bran a fost numai o amâdere și întorcându-se contra lui Tököly, pe teritorul comunei Zărnești în ziua de 21 August „pe câmpul de sub Peatra Craiului” să continuă lupta cu toată furia, fiind foarte crudă și săngeroasă. Aici au căzut mii de luptători, aici „La morminte” ambele armate, dar cu deosebire armata lui Heisler, a suferit foarte mult, fiind apucată și din spate de Domnul țării românești, sosit din pasul Branului și de trupa de Tatari, trimisă de Tököly la Tohan”. Armata lui Heisler a fost aproape total nimicită, Teleki a căzut pe câmpul de luptă, Heisler a devenit prizonier, ear Tököly s-a ales principale al Transilvaniei.

Tot pe timpul luptei ce s-a dat la Zărnești, s-a format tradiția „că locul, ce se află la poalele Petrei Craiului, dela râul Zărneștilor și până dincolo de Crepătură, este locul comorilor, de oare ce aici ar fi îngropate multe arme și scumpeturi și multă și argint de pe timpul nașterii Cap-

cănilor, Tatarilor și Turcilor. În noapte dinaintea sărbătorilor mari din primăvara multă păzesc să vadă jucând comorile”.

Tradiția în popor este, că în Bârcă, cam pe la mijlocul Petrei, este îngropată cea mai prețioasă comoară, multime din greu de aur și argint și alte scumpeturi. Peste această comoară sub pământ este o mare și grea ușă de peatră, care în noaptea de Paști, când Paștile cad după sau mai aproape de Sf. George, se deschide de sine și stănd vrăcate mînute deschisă, în acest timp va putea fi aflată și scoasă de acolo de un om bun la Dumnezeu”.

Legenda aceasta datează pe de temul luptei amintite, ce s-a dat la Zărnești.

Pe Peatra Craiului se mai află un loc numit „Colțul Chililor”. În acest loc, după cum se spune tradiție, în timpul năvălirii popoarelor, poporul refugiat de frica hoardelor barbare, și-a făcut într-o mică peșteră de stâncă, de pe coasta Petrei Craiului o bisericuță unde serveau 3-4 preoți, mai mult niște călugări pustnici. Aici poporul refugiat își facea rugăciunile, întărinindu-se în credință unui viitor mai bun.

Despre muntele „Ciuma”, ce se află pe hotărul comunei Zărnești, dar care formează proprietatea seșilor din Vulcan, — muntele se zice, că i-a primit sașii numai după venirea lor pe la anul 1224, dela domnul țării de atunci, spre a-și paște vitele pe el, — neștiindu-se sigur, primul-tu gratis sau pentru diferite servicii prestate, — în popor s-a format legenda următoare:

Domnul țării de pe acele vremuri, — fiind că atât comuna Zărnești, că și sașii din Vulcan aștepta să li se dea lor acest munte, — a pus ca condiție, că aceluia îl va da, care va fi în stare să educă obiceiul de vin pe vârful lui. Români au rămas uniti la această pretensiune la aparentă imposibilă de indeplinit, fiind muntele Ciuma destul de înalt și neavând drum de a putea merge cu carul, ci abia cu piciorul, — ear sașii mai practici s-au folosit de apucătura de a lua unii doagele și cercurile buții, ceialalți ploști și sticle pline cu vin în traistă și suindu-se pe vârful muntelui, au construit butea și au umplut-o cu vin, — căst gând astfel muntele, partea de sus; căci partile mai de jos le-au primit Zărneștenii pentru un dar de 1000 de mioare.

Acestea ar fi legendele și tradițiile ce le-am putut aflu în partile Branului și Zărneștilor, — dintre ele în partea cea mai mare cupinse și în schitele istorice de la Turcu.

Ar mai fi încă o legendă, pe care o aflăm în „Tara noastră”, de dl Silvestru Moldovan, — despre Peatra Craiului, că adecă în timpuri stăvechi aici locuiau zânele, ear la Măgura Codili își avea reședință împărăteasa neagră. Fiind această legenda de un conținut mai puțin potrivit pentru școală poporala, dar din punct de vedere literar fiind expusă foarte frumos, ea poate fi potrivită pentru o eventuală colecție acomodată bibliotecii de adulți.

Despre Brașov aflăm o colecție într-o gră de tradiții adunate de dl director pensionat Ioan Daru, în *Geografia comitatului Brașov*.

NOUTĂTI.

Ajutor de stat. Conform ordinației ministrului ungár pentru apărarea țării, Nr. 17.875 E. din 1914, văduvele și orfanii persoanelor militare, introduse în liste oficiale de perderi în răsboi, primesc ajutor de stat. Cei ce au pretensiuni la acest sprijin, să se prezinte pentru informație amănuntită la secția militară a magistratului orașanesc din Sibiu, strada Măcelarilor nr. 4, parter, uso 4, în ori ce zile de lucru, pe timpul orelor oficioase. Cei dela sate, firește, că au să se prezinte la primărie, ori la notariatul din comuna lor.

Proces de presă. Publicistul sărb Dr. Iașa Tomici a fost condamnat de tribunalul din Seghedin la șase luni temniță de stat pentru un articol, unde s-a criticat administrația țării, cu privire la procesul rutenilor din Sătmăra.

Scrisoarea împăratului Wilhelm. Baronul Busche-Waddenhausen, trimisul extraordinar al Germaniei la București, a remis regelui Ferdinand scrisoarea împăratului Wilhelm, ca răspuns la notificarea despre moartea regelui Carol și urcarea pe tron a actualului domitor.

Premii pentru servitoare. Magistratul orăgenesc din Sibiu imparte și în anul acesta 168 coroane între servitoarele, care au servit cu credință cel puțin cinci ani la același stăpân. Să se anunțe la poliție, până la 31 Decembrie n. 1914.

Ședință festivă. Societatea de lectură a elevilor dela seminariul Andreian, secția teologică, va aranja o ședință festivă, întru memoria marului Andrei Saguna, Dumineacă, în 13 Decembrie n. în sala de gimnastică a nouului seminar. Începutul la orele 11, după terminarea sfintei liturgii.

Dela comanda militară. Se avizează cei îndreptăti să primească carnete anuale de legitimitate pentru călătorii cu trenul pe prețul jumătate, că la rugare este a se alătura sumă de două coroane, nu în timbre, ci în mărci poștale.

Cei ce au să transmită de Crăciun pacheta la soldații de pe câmpul de răsboi, sunt poști să le transmită până la 12 Decembrie oficiului de îngrăjire din Budapesta, de unde se vor trimite mai departe.

† **Dr. Leonte.** Aflăm cu multă părere de rău, că distinsul chirurg român Dr. Leonte, președintul societății culturale macedo-române, a murit subit în București, în etate de 62 ani. În veci amintirea lui!

† **Nicolae Ștef,** invățător pensionat, ca scriitor cunoscut sub numele Nicu Stejărel, a murit în Arad, după lungi și grele suferințe. Odihnească în pace!

Invingerea dela Lodz. Ziarul milanez *Perseveranza* scrie: Ocuparea orașului Lodz este un mare succes al armelor germane. Biruința aceasta va avea înălțare asupra operațiilor răsboinice din Polonia, și înainte de toate va slăbi presiunea făcută asupra Cracoviei. Invingerea dela Lodz va produce zăpăceală între aliați, Joffre a așteptat de sigur alt fel de stiri.

† **Octavian E. Henteșiu,** student de clasa a VII-a gimnazială, fiul domnului Ioan Henteșiu, vicepreședintă al sedrii orfanale comitatense din Sibiu, după un morb indelungat și grele suferințe și-a dat suflul în manile Creatorului, la 10 Decembrie a. c. ora 1/2 din noapte, în etate de 17 ani. Ramăsitele pământești ale defunctului se vor aseza spre vecinătă odihnă, din casa părintilor, Quergasse Nr. 17, Sămbăta, în 12 Decembrie st. n., la 2 ore p. m., în cimitirul central, din Sibiu. Fie-i somnul lui!

Pierderi sărbești. Din Sofia se scrie, că armata sărbească a pierdut până acum aproape o sută de mii de oameni.

Convocarea camerei franceze. Consiliul de ministri francezi, ținut la Bordeaux sub președinția lui Poincaré, a hotărât să convoace corpurile legiuitorale la Paris pe ziua de Marti în 22 Decembrie 1914.

Telegrama regelui muntenegrean. Niște, regele Muntenegrul, a depeșat la Petersburg, că a treia armată muntenegreană a căzut pe câmpul de lupte. Cu toate acestea muntenegreanii voesc să continue răsboi și să răvălească în țară dușman. Regele Nichita cere, spre acest scop, bani și material de răsboi.

Expediția în contra Egiptului. Generalul Diemal Pașa, ministru al marinei otomane, este numit comandant suprem al trupelor, care pleacă din Siria și Palestina să libereze Egiptul. Armata, încredințată să facă expediție în Egipt, stă cam din 100 de mii de oameni, afară de beduinii, al căror număr se crede că este de 30.000 sau poate și mai mare. Dacă trupele otomane, în mersul lor împotriva canalului dela Suez, vor rămaie învingătoare, numărul beduinilor în campanie are să crească mereu.

Rectificare. Din lista contribuitorilor generoase pentru spitalul de rezervă al Reuniunii femeilor române, din Sibiu, publicată în anul trecut, s-au scăpat din vedere la calegerarea de tipar următoarele contribuitori de la Maria Dr. Piso 10 cor. Dr. I. Popp, medic-colonel, 10 cor. Roza Decian 1 perină cu 2 feti, 6 batiste și 3 păr. de ciorapi. Eugenia Tordășanu 2 cor. Din colecta Dnei Letitia Dr. Schuster s-a omis la tipar: 3 cămeșe de lână. Rectificăm cu scuză mică gresală. Suma întreagă a contribuitorilor de până acum este: 1645 cor. 90 fil. — Apelăm pentru binevoitor sorin și în viitor. — Dr. V. Bologa, secr. Reuniunii.

Regele Petru. Ziare bucureștene prezintă, că regele Petru al Sarbiei, cu noscând starea desperată a patriei sale, și-a trimis avereia în siguranță și se găsește să-și răsbească țara.

Invasiona în Anglia. Căpitanul italian Cipolla scrie din cartierul german: O invadare germană în Anglia este foarte cu putință. Debarcarea, conform părerii statului major, prezintă mai puține greutăți, decât ocuparea Verdișului.

Reconstruire de cabinet în Sârbia. Ministrul președintă Pașici și-a dat demisia. În considerare, că nu s-a găsit nici o persoană politică gata să primească răspunderea în actuala situație, Pașici a fost de nou încredințat cu formarea ministerului. Noul cabinet se compune din membri ai tuturor partidelor, cu excepția liberalilor.

Ca la Plevna. În Petersburg se recunoaște, cum anunță *Corriere della Sera*, că germanii au astăzi superioritate indisputabilă asupra rușilor. În deosebi spre nord și spre nord-est dela Lodz, mai ales cu privire la artillerie. Pozițiile ocupate de Hindenburg sunt puternic întărite. Germanii întrebunțează pozițiile acestea ca punct de razin și de aici pornește atacuri neintrerupte în contra rușilor. Faptul fascinantă, că germanii operează din liniile lor întărite că diotru fortăreață. Situația aceasta seamănă cu răsboiului rus-romano-turc din 1877, și anume cu a luptelor dela Plevna.

Recruți tuberculoși. La vînturile recrutării franceze au fost înrolați și trimisi la front multe tineri slabii și tuberculoși. După părerea medicilor militari, o mare parte din cei asență nu sunt capabili de serviciu militar, cu deosebire în timpul rece de earnă. Astfel de elemente nu contribuie la înălțarea, ci numai la slabirea fizică și morală a armatei.

Neînțelegeri între sărbi și ruși. Se anunță din București, că generalul rus Petru Vladislav cu statul său major a sosit la Turnu Severin, și de acolo a plecat peste Basarabia în Rusia. Generalul Vladislav fusese trimis în Sârbia din partea tarulu, să sprijinească armata sărbă; dar s-a întîrit în curând mari neînțelegeri între sărbi și între ruși. Astfel numitul general s-a simțit necesită să răsbească țara sără și să împlini misiunea.

Orașul Hindenburg. Consiliul comună din Zabréz, un oraș cu 70 mi de locuitori în Prusia orientală, a hotărât să schimbe numele de Zabréz în Hindenburg, ca recunoaște că marele belidură liberă orașul de invazia rusească. Numele comună de Hindenburg este nu numai nume istoric, ci negreșit și mai armonios decat Zabréz.

Fără cai. Este bătător la ochi, că în transporturile de prizonieri ruși cea mai mare parte dintre cazi și strapătoare enorme, și la lipsa de nutreț și adăpost se prăpădesc pe drumuri. Într-o efectivul de cai la numeroase sotnii de cazi și strapătoare, ear cărări au fost atașați la trupele de infanterie. Măsurile pe jos însă nu se potrivesc cu picioarele caziilor, cari în cele mai dese cazuri sunt sălii să se prede.

Minciunile zarelor. Numerele mai noi din zarele *Figaro*, *Temps*, *Matin*, sosite la Bruxela, urmează meseria să seducă și mai departe publicul din Franța, dând la lumină comunicatele cele mai false de pe câmpul de răsboi. Nu fac nici o amintire despre invingerile germane și austro-ungare din Polonia și Sârbia; ci povestesc cu litere grase despre cucerirea cetății Przemysl și a Cracoviei, precum și despre loamăurile rușilor, cari sunt la porțile Viena și Berlinului. Cateva zare franceze, ca bunăoară *Humanité*, refuză cu toate acestea să răspundă minciunile sistematice ale colegilor sale.

